

EUROPOS KOMISIJA
ENERGETIKOS GENERALINIS DIREKTORATAS

D direktoratas – Branduolinė energetika
Radiacinė sauga

Pagal 35 straipsnį Komisijos atlikto patikrinimo Lietuvoje pagrindiniai faktai

Valstybinis aplinkos radiologinis monitoringas (stebėseną)

Data	2011 m. rugsėjo 19–23 d.
Tikrintojų grupė:	V. Tanner (grupės vadovas) C. Hanot G. Simeonov (stažuotojas)
Ataskaitos nuoroda	LT-11/05

ĮVADAS

Euratomo sutarties 35 straipsnyje reikalaujama, kad kiekviena valstybė narė įsteigtų įrenginius, reikalingus oro, vandens ir dirvos radioaktyvumo lygiui stebėti ir užtikrintų, kad būtų laikomasi pagrindinių saugos standartų.

35 straipsniu taip pat suteikiama teisė Europos Komisijai patekti į tokius įrenginius, kad ji galėtų tikrinti jų darbą ir veiksmingumą.

Pagrindinis pagal Euratomo sutarties 35 straipsnį atliekamų patikrinimų tikslas – nepriklausomai įvertinti monitoringo (stebėsenos) įrenginių tinkamumą:

- vykdyti iš objekto išmetamų į aplinkos orą ir vandenį radionuklidų monitoringą (stebėseną) (ir jas kontroliuoti);
- vykdyti aplinkos radioaktyvumo lygių objektų teritorijose ir aplink objektus esančioje jūros, sausumos bei vandens aplinkoje monitoringą (stebėseną) (atsižvelgiant į visas galimas apšvitos trasas);
- vykdyti aplinkos radioaktyvumo lygių monitoringą (stebėseną) valstybės narės teritorijoje.

Kad atliktų tokį patikrinimą 2011 m. rugsėjo 19-23 d. Europos Komisijos tikrintojų grupė lankėsi Lietuvoje. Patikrinimo tikslas buvo patikrinti tokių nuolatinės radioaktyvumo lygio ore, vandenyje ir dirvoje monitoringo (stebėsenos) Lietuvoje įrenginių bei susijusių analizės laboratorijų veikimą ir efektyvumą. Tinkamai atsižvelgiant į patikrinimų apimtį ir palyginti trumpą laiką, skirtą programai įgyvendinti, ypatingas dėmesys buvo skirtas:

- atrinkoms aplinkos radiologinio monitoringo (stebėsenos) įrenginiams Utenoje, Ignalinoje, Vilniuje ir Kaune;
- valstybinei aplinkos monitoringo (stebėsenos) ir mėginių ėmimo programai;
- Vilniaus Universiteto Onkologijos instituto išmetimų į vandenį monitoringui (stebėsenai);
- Aplinkos apsaugos agentūros analizės laboratorijai;
- Radiacinės saugos centro analizės laboratorijai;
- Nacionalinio maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo instituto analizės laboratorijai.

Tikrintojų grupė patikrino monitoringo (stebėsenos) sistemas ir mėginių ėmimo stotis įvairiose Lietuvos vietose. PŠis patikrinimas apėmė tiek automatines, tiek neautomatines aplinkos ir maisto produktų radiologinio monitoringo priemones.

Šioje ataskaitoje apžvelgiami pagrindiniai tikrintojų grupės nustatyti faktai ir pateikiamos atitinkamos rekomendacijos. Išsamesnės informacijos apie patikrinimą pateikiama patikrinimo techninėje ataskaitoje.

Rekomendacijos skirtos Lietuvos kompetentingoms institucijoms.

PAGRINDINIAI FAKTAI

Patikrinimą pagal pasiūlytą programą pavyko įgyvendinti laiku. Šiuo atžvilgiu tikrintojų grupė yra dėkinga už iš anksto pateiktą informaciją ir papildomus dokumentus, gautus per patikrinimą ir po jo.

1. Pagrindiniai su aplinkos radiologinio monitoringo (stebėsenos) priemonėmis Utenoje, Ignalinoje, Vilniuje ir Kaune susiję faktai

Atlikus patikrinimą Utenoje, Ignalinoje, Vilniuje ir Kaune:

- 1.1 patvirtinta, kad šiose vietovėse yra veikiančios radioaktyviosios apšvitos kontrolės sistemos;
- 1.2 nustatyta, kad kokybės užtikrinimas ir kontrolė įgyvendinami vadovaujantis rašytinėmis procedūromis ir darbo instrukcijomis.

Tačiau

- 1.3 Dėl 1.1 punkto tikrintojų grupė pažymi, kad valstybinis dozės galios automatinio monitoringo (stebėsenos) tinklas (kurį sudaro PMS, ALNOR ir AGIR sistemos) yra prastos būklės. Rimtą susirūpinimą kelia patikimumas, informacijos perdavimo priemonės, fizinė prieiga ir atsarginis elektros energijos tiekimas.

Tikrintojų grupė rekomenduoja atnaujinti dozės galios automatinio monitoringo (stebėsenos) tinklą.

- 1.4. Dėl 1.1 punkto tikrintojų grupė pažymi, kad monitoringo (stebėsenos) tinklo duomenų centro techninė būklė yra prasta, nors sistema gali teikti dozės galios duomenis pagal valstybinę aplinkos monitoringo (stebėsenos) programą ir EURDEP sistemai. Rimtą susirūpinimą kelia patikimumas, įspėjimas apie pavojų, duomenų tvarkymas, informacijos perdavimo priemonės ir atsarginis elektros energijos tiekimas.

Tikrintojų grupė rekomenduoja visiškai modernizuoti dozės galios automatinio monitoringo (stebėsenos) tinklo duomenų centrą, įskaitant informacijos perdavimo sistemas, įspėjimo apie pavojų sistemą ir atsarginį elektros energijos tiekimą.

- 1.5 Dėl 1.2 punkto tikrintojų grupė pažymi, kad kai kurioms PMS stotims trūksta nuolatinės priežiūros.

Tikrintojų grupė rekomenduoja peržiūrėti monitoringo (stebėsenos) stočių techninės priežiūros procedūras ir imtis priemonių, kad jos būtų nuolat techniškai prižiūrimos.

2. Pagrindiniai faktai, susiję su Lietuvos valstybine aplinkos radiologinio monitoringo (stebėsenos) ir mėginių ėmimo programa

Atlikus patikrinimą Aplinkos apsaugos agentūroje:

- 2.1 patvirtinta, kad yra veikianti valstybinė aplinkos monitoringo (stebėsenos) ir mėginių ėmimo programa, apimanti Lietuvos teritoriją;
- 2.2 nustatyta, kad kokybės užtikrinimas ir kontrolė įgyvendinami vadovaujantis rašytinėmis procedūromis ir darbo instrukcijomis.

Tačiau

- 2.3 Dėl 2.1 punkto tikrintojų grupė pažymi, kad didelio tūrio oro mėginių ėmimo stotis yra tik Utenoje. Tankiai gyvenamose Lietuvos vietose, pvz., Vilniuje, derėtų turėti papildomų radionuklidų tūrinio aktyvumo ore matavimo pajėgumų.

Tikrintojų grupė rekomenduoja padidinti didelio tūrio oro mėginių ėmimo stočių skaičių, kad būtų tinkamai apimtos tankiai gyvenamos Lietuvos vietos.

- 2.4 Dėl 2.1 punkto tikrintojų grupė pažymi, kad nėra rengiama oficiali vieša metinė Lietuvos aplinkos radiologinės būklės ataskaita.

Tikrintojų grupė siūlo, kad AAA užtikrintų geresnę visuomenės prieigą prie oficialios informacijos apie aplinkos radiologinę būklę.

3. Pagrindiniai faktai, susiję su Aplinkos apsaugos agentūros analizės laboratorija

Atlikus patikrinimą Aplinkos apsaugos agentūros analizės laboratorijoje:

- 3.1 nustatyta, kad laboratorija yra tinkamai įrengta ir turi aukštos kvalifikacijos darbuotojų;
- 3.2 nustatyta, kad kokybės užtikrinimas ir kontrolė įgyvendinami vadovaujantis rašytinėmis procedūromis ir darbo instrukcijomis.

Tačiau

- 3.3 Dėl 3.1 punkto tikrintojų grupė pažymi, kad laboratorijoje yra tik viena gama spektroskopijos sistema ir viena beta dalelių skaičiavimo sistema – jų gali nepakakti, kad būtų užtikrinta nenutrūkstama veikla, pvz., radiologinės avarijos atveju.

Siekiant užtikrinti nenutrūkstamą laboratorijos darbą, grupė siūlo laboratorijos įrangą papildyti antra gama spektroskopijos sistema ir antra beta dalelių skaičiavimo sistema.

- 3.4 Dėl 3.2 punkto tikrintojų grupė pažymi, kad laboratorija (dar) nėra akredituota ir jos elektroninė duomenų bazė dar nebaigta.

Tikrintojų grupė pritaria ketinimui akredituoti laboratoriją ir pabaigti šiuo metu vykdomą elektroninės laboratorijos duomenų bazės diegimo projektą.

4. Pagrindiniai faktai, susiję su Radiacinės saugos centro analizės laboratorija

Atlikus patikrinimą Radiacinės saugos centro analizės laboratorijoje:

- 4.1 nustatyta, kad laboratorija yra labai gerai įrengta ir turi aukštos kvalifikacijos darbuotojų;
- 4.2 nustatyta, kad kokybės užtikrinimas ir kontrolė įgyvendinami vadovaujantis rašytinėmis procedūromis ir darbo instrukcijomis.

5. Pagrindiniai faktai, susiję su Nacionalinio maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo instituto analizės laboratorija

Atlikus patikrinimą Nacionalinio maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo instituto analizės laboratorijoje:

- 5.1 nustatyta, kad laboratorija yra gerai įrengta ir turi aukštos kvalifikacijos darbuotojų;
- 5.2 nustatyta, kad kokybės užtikrinimas ir kontrolė įgyvendinami vadovaujantis rašytinėmis procedūromis ir darbo instrukcijomis.

6. Pagrindiniai faktai, susiję su Vilniaus Universiteto Onkologijos instituto radionuklidų išmetimo į aplinką monitoringu (stebėseną)

Atlikus patikrinimą Vilniaus Universiteto Onkologijos institute:

- 6.1 patvirtinta, kad iš instituto neišmetama radionuklidų į aplinkos orą;
- 6.2 patvirtinta, kad dėl trumpo pusėjimo ir ganėtinai mažo radionuklidų išmetimo į vandenį kiekio institute nevykdoma nei aplinkos, nei nuolatinis radionuklidų išmetimo į vandenį monitoringas (stebėseną).

IŠVADOS

Patikrinimo vizitas buvo sėkmingas ir patikrinimo tikslai pasiekti. Kiek buvo galima patikrinti atliekant patikrinimą pagal Euratomo sutarties 35 straipsnį, nustatyta, kad Lietuvos įrenginiai, reikalingi vykdyti nuolatinį radioaktyvumo lygio ore, vandenyje ir dirvoje monitoringą (stebėseną), yra pakankami. Komisija galėjo patikrinti šių įrenginių veikimą ir efektyvumą.

Pateikta keletas rekomendacijų ir pasiūlymų. Šios rekomendacijos pateikiamos nekeičiant bendros išvados, kad Lietuvos valstybinis monitoringo (stebėsenos) tinklas atitinka Euratomo sutarties 35 straipsnio nuostatas.

Tikrintojų grupė visiems dalyvavusiems asmenims reiškia padėką už puikų bendradarbiavimą.

V. TANNER

Grupės vadovas